

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cavssa Helvetica Orthodoxae Fidei

Murner, Thomas

Lucernae, 1528

VD16 M 7034

Tricesima Die Maii Berchtoldus Haller praedicans in Berna, quartus
arguens.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29525

CONCLUSIO SECUNDA.

CONCLUSIO II.

Quæ & uere offeruntur in officio missæ,
pro uiuis & defunctis.

TRICESIMA DIE MAI BERCHTOLDUS
Haller prædicans in Berna, quartus arguens.

Gratia & pax a deo nostro cœlesti patre, obueniât nobis
oibus, Amen. Quû attrahar nominatim a D. Tregario
puintiali, doctrinæ meæ causâ, quâ disseminarim in missæ sa-
crificiû, breuit̃ eius fundamentû ostēdā ex scripturis, post pte
staturus illis diuinis literis me submissurû, notant̃ in epist. ad
Heb. ix. cap. ubi habet̃ quô Christus introierit in sancta san-
ctoꝝ non manu factû imaginibus tabernaculû, sed in ipsum
cœlû, ut appareat nûc uultui Dei pro nobis, non ut sæpe offe-
rat semetipsum, quẽadmodû Põtifex intrat in sancta p singu-
los annos in sanguine alieno, aliogn oportebat eum frequen-
ter pati ab origine mundi. Nunc aut̃ semel in cõsumatione se-
culor̃ ad destitutionē peccati, p hostiã suã apparuit. Et quẽ-
admodû statutû est hoib⁹ semel mori, post hoc aut̃ iuditiû, sic
& Christus semel oblat⁹ est, ad multor̃ exhauriēda peccata,
secundo sine peccato apparebit omnibus expectantibus se in
salutem. Põntifex hæc decimo capite etiã in hanc mentem, quod
sanctificati simus per oblationē corporis Christi Ihesu semel.
Et om̃is quidem sacerdos præsto est, quotidie ministrans &
easde sæpe offerēs hostiã, quæ nõ possunt auferre peccata.
Hic aut̃ unã pro peccatis offerēs hostiã in sempiternû sedet in
dextera dei, de cætero expectās donec ponant̃ inimici ei⁹ sca-
bellû pedû eius. Vna em̃ oblatione cõsumauit, in sempiternû
sanctificatos. Ex quo scripturaz̃ testimonio clare & dilucide
ostendit̃ Christû Ihesum semel passum, mortuû, & ita oblatû,
quo unico sacrificio omnes consumauit electos. Quumq; fi-
lius Dei perfecte semel consumauit & perfecit, non potest
hoc per nos meliorari, sed dũtaxat denuo reiterari per diuitē

R ij

COLLATIO XXVI.

gratiarum actionis memoriam, sicuti fieri iussit dominus in
sua cœna, Hoc facite in meam commemorationem.

D. ECKIVS.

In nomine tuo dñe Ihesu Christe, Amen. Ad inductionē
duoꝝ dictoꝝ ex epistola Pauli ad Heb. contra missam breui
ter respondeo. Scripturas scire, non est scire literas, sed rectū
& uerū intellectū, quē ut plane accipiamus, sciendū duplex
esse Christi sacrificiū. Vnum per mortē eius super altare san-
ctæ crucis, & hoc non est sacramentū, sed per hoc omnia sa-
cramenta, sed & ipsa missa efficaciam habent & uirtutē redem-
ptionem mundi, & cœloꝝ apertionē, sicq; uerū est, non nisi
semel oblatū Christū, sic & Paulus loquit. Secunda oblatio
spiritualis est, in qua Deo patri prima oblatio seu sacrificium
primū denuo representat cum uenerabili sacramento in offi-
cio missæ. Quum aut pars aduersa maiore partem fundamen-
ti in hanc epistolā locet, in qua adhuc plura dicta consimilis
tenoris reperiunt, scripturis probabo datā responsionē esse
ueram. Antiqua est regula tractandi scripturas, uerboꝝ in-
tellectū acceptandū ex causa dictoꝝ. Lectores igit huius epi-
stolæ, si hoc fecissent, hic contra missam error non exsurrexit
set. Paulus inq; hanc epistolam contra Iudæos scripsit ex hac
caussa, quod eos in uera fide instrueret, ideoq; ab initio
ponit Ihesum uerū esse Messiam, filiū dei in lege promissum,
omnes creaturas excellentem. Sequenter in vij. cap. & alijs
sequentibus declarat Paulus nouū testamentū, legem, sacer-
dotium, & sacrificiū in Christo Ihesu esse finita, quare ex toto
mens non fuit, quemadmodū prædicans Bernensis intellexit
Paulū ibi loqui de sacramentis & ceremonijs Christianæ ec-
clesiæ, loquutus enim est dumtaxat de triplici eiusdem eccle-
siæ renouatione, & uero fundamēto, in quo fides nostra sta-
bilit. Hæc aut Christus sunt & eius officium sacerdotale in cru-
ce, a quo sacramenta suā accipiunt efficaciam & uirtutem. Et si
igit diuus Augustinus etiā & hanc responsionē expresse de-
derit,

Scopus epistole ad Hebræos

CONCLUSIO SECVNDA.

derit, & fortasse pars aduersa eius non acceptet, eam respon-
sionē adhuc firmiter scripturis probabo. In scripturis namq;
differēter & cum discretione nominat oblatio siue sacrificiū
morte factū, hebraice zebah, quod interpretari posset sacrifi-
cium occisum seu uictima, oblatio uero sine morte facta in
scripturis muncha appellat hebraice, & quod huiusmodi ob-
latio sine morte iugit in ecclesia futura sit & esse debeat, usq;
ad antichristi tempora, spiritus sanctus ecclesiae sanctae Dei
manifestauit per Danielem xij. capite, ubi sic dicit. Et impij
agent impie, neq; intelligent omnes impij. Porro docti intel-
ligent, & a tempore cum ablatū fuerit iuge sacrificiū, & depo-
sita fuerit desolatio, in abhominatiōe dies mille ducenti no-
naginta. Ex his uerbis clarū est, iuge (quod hebraice tamid
interpretat) sacrificiū in ecclesia esse, quod totidē diebus in
temporibus antichristi cessabit, quare ex hoc notū est, omnes
missam abrogare uolētes, sed & sacrificiū esse negantes scdm
Danielis uerba, praecursores sunt, parantes uia antichristo,
sicut & imaginū expugnatores ex his uerbis. Nam ecclesie in
quibus residet abominatio antichristi desolabuntur, quod
fit per imaginū ablationes, diuinorū officiorū, & aliorū quae
ad decorem sunt in ecclesia. Quumq; Pauli spiritus Danielis
spiritui non transferetur, unicus est enim spiritus sanctus, nec-
cessario Pauli uerba sic erunt (ut dixi) intelligenda.

PRÆDICANS BERNEN.

Quia principio D. Eckius suum sermonē inducit non suf-
ficere literas scripturarū scire, sed rectū intellectū & ue-
rum earundē unā adportans distinctionē de duplici
sacrificio Christi, unā quae in cruce per mortem cōpleta est,
altera spiritualis est, quum Deo patri primū sacrificiū denuo
reiterat & representat, atq; sacramento significat. Hunc sa-
crificandi modū (sicut sacrificio uti scriptura) quum Christi
sacrificiū inducit, adhuc probatū non intellexi. Vbi enim de
sacrificio corporis Christi in epistola ad Hebr. mentio fit, est

R iij

*Sacrificij
men. christi
duplex*

COLLATIO XXVII.

sacrificiū pati, mori. Ex quo unum consequitur, si Christus de
 nouo ueniret sacrificandus (sicut hoc uerbo sacrificiū utimur,
 in Christi sacrificio) necessario eum toties mori oporteret,
 quoties missæ officiū frequentat uel celebrat, quod ueritati
 aduersat. At memoriā unici iam cōpleti sacrificij & passionis
 & mortis Christus instituit in usu sacramēti & non denuo sa-
 crificare. Post hæc D. Eckius inducit summarium epistolæ ad
 Hebræos, quomodo principio in illa ostendatur Christū ue-
 rum esse Messiam in lege promissum, & sequenter in viij. ca-
 pite & sequentibus doceatur antiquū testamentū, lex, sacer-
 dotiū, & sacrificiū in Christo Ihesu cōpleta esse, & ibi nihil lo-
 quatur Paulus de sacramento & ceremonijs, hoc pro me est,
 quum in Christi corpore nullū sacrificiū teneamus, sed sacra-
 mentū dūtaxat sumimus in sacrificij prioris memoriā. Ultra
 quum inducit sacrificiū discretionē & differenter semel cum
 morte accipi alio modo sine morte hebraica uerba inducens,
 ad hæc responderi uolo ab huius linguæ peritis. Hic uero scri-
 pturis nondū probatū est Christū offerri seu sacrificari nisi p
 passionē & mortē, cuius memoria & nuntiatio & non sacrifi-
 cium in comunitate Dei in ecclesia manere debet donec ad iu-
 dicandū dñs uenerit. Sic nāq; ad Cor. docet huius sacramēti
 usum esse debere in mādicatione eiusdē, in memoriā & nun-
 ciatione mortis Christi, teneri & consistere, usq; ad scdm dñi
 aduentū. Ultra qd dñs meus doctor dictū inducit ex prophe-
 ta Daniele de iuge sacrificio, adhuc nō est ostēsū illud oportere
 intelligi de sacrificio corporis Christi in missa, sed diuus
 Paulus ostēdit ad Ro. xij. qd iuge sacrificiū sit Christianorū,
 nēpe quod corpora nostra exhibeamus hostiā uiuā, sanctā,
 Deo acceptabilē, & rationabile obsequiū Dei. Sic etiā sacrifi-
 cium laudis omnibus Christianis cōmissum est. Quia aut ul-
 tra inducit oēs missam abrogare uolentes, uel eam sacrificiū
 esse negantes, præcursores esse nuntios antichristi, mitto su-
 um esse sermonē, mihi & cuiq; Christiano incumbit uti sacra-
 mento

CONCLUSIO SECVNDA.

mento scđm lucidū & clarū Dei mandatū, nominatim ad me-
moriā perfecti consumatiq; sermō facti & exhibiti sacrificij.

D. E C K I V S.

Missos facio eius proloquios sermones. Ego uero quum
dixi diuū Paulū in epistola ad Hebr. non loqui de sacramen-
to, hoc pro se esse dicit, mirabile auditu. Paulus equidē si ni-
hil ibidē de sacramētis loquat, quomodo ergo predicās Ber-
nensis cū tota sua parte possunt cū illa epistola sacramēti sacri-
ficiū delere, quod cuiq; prudēti ad iudicandū prebeo. Simile
etiam facit fundamen.ū tale, Missa rememoratio est sacrificij
Christi in cruce, ideoq; & non est sacrificiū. Libenter eum in
terrogarē in qua nam scola sic argumentari didicisset, in sco-
la namq; Christi & scripturarū non inueniet. Oblationes in-
censæ & agnus pascalis, figura erant futuri sacrificij Christi,
erant tamen nihilominus sacrificia seu oblationes, sic etiā hic,
quāq; in missa sit memoria prioris sacrificij Christi, est tamen
nihilominus met sacrificiū sicut incēsum, neq; mens est in uer-
bis Christi, Hoc facite in meā cōmemorationē, quod solā me-
moriā mandarit, sed ibi mandauit apostolis & eorū successo-
ribus, ut id facerent quod & ipse fecit, in finem tamen & men-
tem suæ memoriæ. Nūc autē Christiana uult ecclesia hoc dñm
Ihesum fecisse sacramentū consecrasse, sacrificasse, apostolis
diuisisse ad manducandū, hoc idem apostoli & sacerdotes fa-
cere deberent. Ultimo impugnat Danielis prophetiā, quasi
missæ sacrificiū non cōfirmet, & ex ea non sequat missarū im-
pugnatores, præcursores esse antichristi. Dico Danielis pro-
phetiam esse certam, & ore Dei confirmatam, Matth. xxiiij.
ubi ex nomine Danielis prophetiæ mentionē facit, monetq;
Christus, ut omnes eam audientes, intelligant. Quumq; an-
tichristi tempore, iuge sacrificium cessabit in ecclesia, possi-
bile non est, aliud ibi sacrificiū indicari seu significari, quam
quoddianū missæ sacrificium. Quod enim dominus meus
predicans hæc uerba iuge sacrificij inflectere & circūtrahere
ad inter

COLLATIO XXVIII.

ad internū sacrificiū, de quo Paulus ad Ro. xij. scribit, quomodo Christiani exhibere debent corpora sua hostiā uiuam, sanctā, Deo placentē, hoc nō patiunt & litera & uerba Christi ulla uia. Nam eiusmodi spirituales oblationes nunquā cessabunt usq; ad extremū diem, & tanta tunc erit tribulatio tempore antichristi, quod probi fugient in deserta, & quāto maior erit tunc tribulatio, tanto deuotiores in oratione, & feruentiores erunt in charitate, tunc probi dicēt, sicut in psalmo Dauid dixerat. Ad dñm cum tribularer clamaui & exaudiuit me. Psal. cxvij. Sic & met Christus dixerat, quod ppter electos abbreviabunt dies illi, quū dixit. Et nisi abbreviati fuerint dies illi, non fieret salua omnis caro. Ideo quia spirituale sacrificiū proborū Christianorū, non cessabit in temporibus antichristi, oportet ut det aliud externū sacrificiū, quod destruet antichristus ex ecclesia in praefato tempore, quum templa missis imaginib⁹ & diuinis ornatibus euacuabunt. Sicut & S. Iohānes in spiritu uidit Apoc. xij. ubi de ecclesia loquēs sub parabola mulieris, dicens. Et datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut uolaret in desertū in locū suū, ubi aliter per tempus intellige annū unū, & tempora intellige duos annos, & dimidiū temporis, hoc est medius annus. Quare notū est qd' ablatio iugis sacrificij tempibus antichristi per uniuersum orbē erit, & durabit trib⁹ annis cū medio, sicut & nūc in priuatis ciuitatib⁹ incipit. Quāobrē ex pphetia Danielis p Christū euāgelisata, clare et dilucide notat nullam esse iugē sacrificiū.

PRAEDICANS BERNEN.

Primo dñs meus doctor Eckius exportat Paulū in epistola ad Hebr. non loqui de sacramento, sicut ego cum alijs intelligimus ad impugnandū per eandem epistolā sacrificiū corporis Christi. Respondeo quod ex claris huius epistolae uerbis prius ostensis, deduco nullū aliud corporis Christi sacrificiū esse, quam id quod per suā passionē & mortem semel perfecit, & eo consumauit in perpetuū sanctificatos. Secūdo miratur,

CONCLUSIO SECVNDA.

miratur de me dñs meus doctor, in qua nam scola hoc argu-
mentū didicerim. Missa memoria est semel exhibiti sacrificij,
ideoq; & sacrificiū esse non potest, inducēs similitudinem ex
ueteri testamēto, de incenso & agno pascali, quæ figuræ sunt
& significarint futurū Christi sacrificiū, & tamen nihilomi-
nus sint & ipsa sacrificia, sic & cum missa sit, quæ memoria est
sacrificij præcedentis, & cum hoc sacrificiū, dicto Christi, hoc
probans, Hoc facite in meā cōmemorationē, quod non solū
memoriā, sed & apostolis & eorū successoribus hoc faciendū
mandarit, quod fecerit ipse. Breuiter dico uerba Christi, hoc
facite, se ipsa lucide declarant ex uerbis præcedētibus, his scilicet.
Accipite & manducate, Hoc est corpus meū quod pro
uobis frangit, hoc facite in meā cōmemorationē, & hic nul-
la de sacrificio fit mentio ipsis demandato. Similiter & ultra
dicit, Hoc poculū est nouū testamētū in meo sanguine, hoc
facite quotienscunq; bibetis in meā cōmemorationē. Ex quo
quilibet Christianus capere potest clare & dilucide, Christū
suis apostolis duo demandare, sumere scilicet sacramētū, &
hoc in sui memoriā. Ideoq; me inducta ueteris testamenti fi-
gura non ligabit, nisi dñs meus doctor alterā partem scilicet
missam esse quotidianū sacrificiū noui testamenti, cum clari
scripturis præbet. Tandem iterū inducit prophetiā Danielis,
quod sit certa, quod neq; ego nego, sed eius intellectus de iu-
ge sacrificio, de quo Daniel loquit, quod missæ sit sacrificiū,
pero illius intellectus eius claras scripturas noui testamenti,
quæ ostēdant iuge sacrificiū corporis Christi. Etiam ex Pau-
lo declaro, & ex Psalmo, quale sit Christianū & quotidianū
sacrificiū, Deo placēs, & a nobis omnibus exoptulatū. Illud
aut quod prolixo sermone de temporibus antichristi inducit
& euangelio confirmat, dimitto, ad nostrū namq; propositū
non deseruit. Quantū uero inculpat omnes missam sacrificij
um esse negātes nuntios esse præcursorios antichristi. Iohan-
nes in sua epistola prima iij. capite dicit. Et omnis spiritus qui

S

COLLATIO XXIX.

Soluit Ihesum ex Deo non est, & hic est antichristus de quo
audistis, quonia uenit, & nuc iam in mundo est. Ex quo ma-
nifestu est, quum missa cum omnibus suis ceremonijs, prout
iam est in usu, eo tempore non sic inuenit instituta, ideo Da-
nielis dictu dimitto in suo ualore, & in sua relinquo ueritate
manere. At intellectu iugis sacrificij, quod illud nihil aliud sit
quam missa, quum dictum sit ueteris testamenti, requirit cla-
rius & lucidius dictu noui testamēti ad hoc clare firmadum.

D. ECKIUS.

In nomine tuo dñe Ihesu Christe Amen. Quia praedicans
Bernensis ultimo cōtemptibiliter dixit me nō esse uirū talem
amice demitto ut uerba sint, nōsem em̄ & ego eiusmodi ser-
uo & sibi cōpetentē uestem adaptare, Ad rem aut. Hodie au-
ditus est uerus Pauli intellectus in epistola ad Hebr. quumq;
dñs Berchtoldus unicū dumtaxat modū nouit sacrificandi cū
morte uidelicet eum informari, & adhuc aliam esse offerēdi
formā absq; sanguinis effusione. Nullā aliā dicit Christi obla-
tionem esse quam cum morte, scdm Pauli doctrinā, quod in
Paulo nunq; reperiet. Dicit me opinionē meā probasse uer-
bo Christi, Hoc facite in meā cōmemorationē, quod non sic
est factum. Ideoq; non recte cōcepit, quod ea uerba ad illud
ponderandū adsumpserim. Quum aut aduersus spiritū sanc-
ctum illud uerbū hoc &c. ita uult cogere, ut facite dumtaxat
tenda ad manducare, quod claro textui contrariat, peto ab
eo scire, quia ab apostolorū temporibus in catholica Christia-
na ecclesia in usu fuit cōsecratio uenerabilis sacramēti. Ipseq;
nolit dilectū dñm nostrum Ihesum, tale quid mandasse in his
uerbis, Hoc facite &c. quod illam mihi in scripturis ostēdat,
uel certe secundū suam opinionē, quum in scripturis non sit,
necessario sequitur fictum & excogitatum fuisse.

PRÆDICANS BERNEN.

IN nomine Ihesu Christi, Amen. Sicut principio dñs meus
D. Eckius meos temerarios sermones deducit, dimitto ut
tantum

CONCLUSIO SECVNDA.

tantum sua ualeat deductio, quantū ipse meū sermonem ualere patitur. Consequenter inducit, quomodo breuibus uerbis auditus sit uerus intellectus diui Pauli in epistola ad Hebr. & quum ipse nisi unicā sciam offerendi formā, cum passione scilicet & morte me informarit, adhuc alterā esse formā sine sanguine offerendi. Respondeo concedens & affirmans sacrificium laudis & crucis sufficiens fundamentū ex scripturis habere. At uero Christi corpus in alia forma & specie offerri, quam cum passione & morte in epistola ad Hebr. nondū est ostensum, potest fortasse bene intelligi spirituale sacrificium ostendi, & in sacramēto representari, sed nondū clare ostensum est. Nam utiq; textus euangelistæ, Lucæ & Pauli ostendunt usum sacramēti consistere in manducatione, memoria, & nuntiatione acceptorū beneficioꝝ, & de sacrificādo nihil. Hæc uerba tam sunt clara ut nullis ualeant literis anullari. Vltra dñs meus doctor presumpsit in hoc uerbo, Hoc facite &c. se ostensurū Christum apostolis non solum memoriā habendam demandasse, sed ut facerent quod ipse fecisset. Respondeo his uerbis, Hoc facite &c. Christū mandasse suum sequi præceptū in usu sacramenti. Nam si cuiq; sacerdoti hoc faciendum esset, quod Christus fecisset, necessario consequeretur nullū sacerdotem solum hoc sacramentū sumere in missa, sed & alijs diuidendo porrigere deberet, nam Christus hoc fecit. Secundo oporteret ut sacerdos ipse post diuisionem sacramēti singulis factam, etiā in mortem crucis ire deberet, quum Christus illud fecerit. Ex quibus omnib⁹ adparet uerba Christi, Hoc facite &c. uelle ut præceptum & mandatum usus huius sacramenti exequamur. Nunc quia dñs meus doctor ultra me cogit quærendo, quum ab apostolorū temporibus sacramenti consecratio in ecclesia durarit, ubi illa ostendatur, ipse ad hoc respondeat, quia primum eius articulum tangit, de quo me non intromissurum hodie protestatus sum, & adhuc in illo conijcio, quod contra gratiosorum

COLLATIO XXIX.

dñorū nostrorū nuntiorū consulu xij. cantonū, respōsionem me peruestigare tentat, & quārendo sciscitari, super quo illi non assentiar, ea potillimū caussa, quod dicta doctrinā meā firmantia, adhuc erecta stare conspiciā, sperans meorū gratiosorū dñorū Bernensiu mandato me satisfacisse, illo me scripturis cōmendans iam inductis, & adhuc inducendis, subscribens me illis, qui aduersus doctorem Eckium in hoc articulo se subscriperunt. Ad hoc me cogit doctoris Eckij irritatio quam supra & contra meorū gratiosorū dominorū mandatū non sum expectaturus, sed hoc uolo modo conclusisse.

D. ECKIUS.

In quo Christus mandarit discipulis faciendū quod ipse fecit, hodie est enumeratū, bene in cōscit illis non mandasse sic in pedib⁹ ambulare supra mare. Quod autē bonus ille dñs respōsionis suæ caussam in meā rejicit irritationē, sciunt omnes qui hodie interfuerūt non ita esse, sed cum missæ articulus ei fuerat ppositus, fugere tentauit, quod de hoc articulo in specie nihil prædicasset, quo ad uenerabilis dñs doctor Conradus prouincialis exurgeret sibi cōtradicens, quippe quod ab eo met audiuerit contra missam eum prædicasse, & quū dñs prædicās dñi doctoris propositū sermonē sustinere noluerit, obtulit se dñs meus doctor prouincialis multis in minibus testib⁹ se probaturū, tunc primū prædicās ad disputandū ascendit, quare meæ irritationi nullam potest culpam impingere. Et dñs meus prædicās quum procul dubio extra mandatū meorū gratiosorū dñorū xij. cantonū dixerit mandatū Christi Hoc facite dumtaxat extēdī ad sumptionē facit disputationis conditio & natura, ut scisciter ab eo, quum manere recuset apud intellectū catholicæ ecclesiæ, ut ostendat ubi consecratio huius uenerabilis sacramēti a Christo demādata sit. Illud namq; si ostendere nequeat in scripturis alicubi, stabitur in intellectu ecclesiæ, & decidet uiolentatio huius uerbi, hoc facite. Quare adhuc respōsionem ab eo peto, si in hoc uerbo
consecra

CONCLUSIO SECUNDA.

consecrationem uult intellectam haberi, aut certe ubi consecrationis mandatum sit datum. Rationem inquam reddere cuilibet petenti Petrus nobis mandat.

PRÆDICANS BERNEN.

Quod ad priuata negotia attinet personæ meæ causa, nihil ad doctorem Eckium, sicut nec ad me pertinent sua negotia. Quod aut uerbum Christi concernit, Hoc facite &c. Hodie ostendi ex Paulo claris suis uerbis, quæ adhuc manent immota. Quum aut hoc disputationis naturæ doctor Eckius tribuit ad scrutandum, in quibus uerbis consecratio fundata est, quæ præcipue suum primum articulum tangit, nihil illa me grauabo iuxta tenorem, dictum & responsionem communium confœderatorum mihi datam. Quod aut Christus in sacramento altaris offeratur, adhuc ex claris scripturis non intellexi, maneo apud prius datam responsionem.

D. ECKIUS.

In Paulo prædicans non reperiet suam nouam glossam, hæc scilicet uerba, Hoc facite &c. ad summptionem solū indicare, illud uerbulum solū non ibi stat. Ideoque non recte loquitur quod nudus sit Pauli textus, in quo casu me subijcio uobis gratiosis dominis meis nuntijs consulū xij. cantonū, & quatuor præsidentibus. Et quæ ad intelligendum præbet, quasi sciscitatio mea non esset secundum naturam disputationis, quare ergo fratres sui in Christo doctor Oecolampadius & Imeli ea lege & conditione contra me sunt usi, & ego illis respondi. Questio mea non est contra mandatū dominorum meorum nuntiorum consulū, neque primum articulum præ manibus habeo. Sed quia ipse uerba Christi, Hoc facite, declinare uoluit & uiolētare, quod ad missam non indicent, ex eo nunc scire uellem, si ad consecrationem indicarent. Neque credo dominos meos Bernenses, qui per dei gratiam in unionem uere & recte fide peruenierunt, sibi hoc in mandatis dedisse contra diuini Petri mandatū. Quare domine prædicans rationem uestre spei & fidei reddite, is enim optet debile

COLLATIO XXXI.

fidem habeat, qui corā hac tam Christiana & excellenti congregacione fidem suam profiteri nō audet, si autem hoc non feceritis, decedet super uos prædicans iudicium Dei. Qui male agit, odit lucem, & ad lucem non peruenit, ne arguantur opera eius, Iohan in.

PRAEDICANS BERNEN.

Sicut me D. Eckius inducit horum uerborū ratione, Hoc facite &c. quod illa solū ad sumptionē seu manducationē extenderim, aliter apud notarios reperiet. Ultra uero quā inducit de D. Oecolampadio & Imeli, sino ut ipsi ad hæc respondeant, quū ambo hic sint præsentēs. Tertio inducit me uerba Christi inflectere & uiolentare uoluisse, ne supra missam indicerent, id de me adhuc non audiuit. Et quū me uerbis multis premat interrogādo, quo me a scdo articulo in primū abducatur, satis prius dixi, ipse em̄ respondens est. Quūq; super me iudiciū dei inducit, q̄ male agit ambulat in tenebris, adhuc ipse nō ostēdit me in tenebris ambulare, doctrinæ namq; meæ ad deum spero, & ad suū uerbū sufficientem dedi rationem.

D. ECKIUS.

Domini præceptores præsidētes, quia se prædicans remittit ad notarios, quod hæc uerba, Hoc facite &c. non solū indiciant ad manducationē, rogo uerba notariis ostendi, & iterum Christianæ congregacioni manifestari. Et quū dñs meus prædicans mihi respondere nō uult. Rogo uos nobilis fauorabilis & strenue dñe Caspar de Mülinen, uelit uestra strenuitas dñis uestris & superioribus hoc intimare, ut illo considerēt se a diuisione nouorū prædicantiū præcauere. In nomine dñi, quia ad meā quæstionē respondere non uult, rogo eū saltē respōdeat quale sacrificiū in antichristi temporibus tribus annis cū medio cessabit extra missam, quā de interiori sacrificio & oblatione laudis hodie ostēsum est, quod ipsum nō cessabit. Et quia hoc Daniel lucide & clare ostēdit, non sunt necessaria alia literæ noui testamenti, etiam fratre suo in Christo Zwinglio,

CONCLUSIO SECVNDA.

Zwinglio regulam præscribens, quod in nouo testamento clarum non est, eatur in uetus. Nunc quia hæc prophetia sufficienter iam audita in Euangelio & nouo testamento, a Christo confirmata sit. Neque illi prodest, quod ex Iohanne prædicans adportauit de antichristo, nam quod ibi uenisse scribit, non de eius persona est dictum, sed illius membris omnibus hæreticis & contrariis nobis Christianis, quorum caput est antichristus. Dicatis dñe prædicans breuiter quale sacrificium cessabit medio quarto anno in uniuerso orbe.

PRAEDICANS BERNEN.

Quia iterum D. Eckius inducit Danielis prophetiam de iuge sacrificio, illud declarans nullum aliud esse quam missam. Hodie pro hoc eius intellectu scripturas & declarationem ex nouo testamento postulauit, quum iuxta eius proposita missa sacrificium esse debeat noui testamenti, eiusmodi scripturas nondum audiui, sed ostendi iuge sacrificium crucis & laudis ab omnibus Christianis exposci. Nunc autem maior laus dei non est quam credere & amare, quum ex corde diligere poposcit, timeat, & in eum fidat, futurum ut huic sacrificio multa deerunt, sicut Christus docet Luc. xvij. Quum uenerit filius hominis, etiam ne fides in terra inueniet. Post hoc Matth. xxiiij. Christo de ultimis temporibus inuente, dicit superabundantiam iniquitatem multorum cum refrigerante charitate. Circa hæc ostendit cessatio diuini cultus, & sacrificij laudis, quæ lex & prophetæ precipiunt. His ostendi primo mihi carere claras scripturas doctoris Eckij. Secundo cessationem recti & ueri cultus diuini, recti & ueri honoris Dei & laudis in ultimis temporibus.

D. ECKIUS.

Breuiter bene scit ex Christo antichristi temporibus paucos probos futuros, erit & cessatio fidei & charitatis plus medio & tribus annis. Daniel clare & dilucide loquitur iuge sacrificium cessare per annos tres cum medio, quod etiam tempus Iohannes meminit in nouo testamento. Ideoque oportet
dñm

COLLATIO XXXIII.

dñm prædicantem ostendere, quale sacrificiũ cessabit annis
tribus cum medio, aut missã sacrificium esse sinet.

QVINTVS ARGVENS
OECOLAMPADIVS.

Pater omnis misericordiã gratiosã nos inducat, per spiri
tum filij sui in omnem ueritatẽ, Amen. Secundus articu
lus doctoris Eckij, hoc uerboꝝ tenore cõprehenditur. Quã
(intelligo corpus & sanguinẽ Christi) &c. Dñe doctor quia
uos iactatis ecclesiã Christianã, bene uobis notũ est, sicut &
Paulus ad Corinth. scribit, nos non habere consuetudinem,
neq; ecclesiã Dei, ut cõtendamus seu litigemus. Et ad Timo.
scribit seruũ dñi nõ esse debere litigiosum, sed mansuetũ, do
cibilem, qui etiã & malos sufferre possit, & his diebus multa
præcesserunt, quã intermissã melius fuisset. Peto quo possit
esse magis pacifice, patienter a nobis ambobus rem geri, de
primo articulo protestãs me in eo nolle cõprehẽdi, sed is iam
sepositus sit atq; finitus. Querẽs hic a D. Eckio, a quo offerri
debeat corp⁹ & sanguis Christi, a sacerdote uel a Christo, aut
ab eis oibus, sed nullũ illoꝝ apud eum scripturis aptabitur.

D. ECKIUS.

In nomine tuo dñe Ihesu Christe, Amen. ~~A~~ quaestionem
dñi doctoris quis in missa offerat. Respondeo sacerdotes qui
missas celebrant a tempore ascensionis dñi nostri Ihesu Chris
ti per uniuersum orbem sacrificarũt seu obtulerunt, sicut mi
nistri Christianã ecclesiã, non excluso uero offerendi magis
stro Ihesu Christo. Quanq; aut nos in ecclesia in uera simus
possessione, fere mille quingentis annis, sic ut nulla probati
one egeamus, propter superabundantiã tamen, ut probi in
telligant Christiani etiã & scripturas pro nobis esse, pro sacer
dotibus induco textũ Malach. iij. ubi de aduentu Christi lo
quit & sequit. Et sedebit conflans & emundans argentũ, &
purgabit filios Leui, & colabit eos quasi aurũ, & q̃si argentũ,
& erunt